

NOFCA 2016

Dato: 2-4 september

Sted: Pohjoinen Hesperiankatu 15 A Helsinki

v/Tove M S Wahlstrøm, Norsk Fosterhjemsforening

Tema: Samvær mellom fosterbarn og familie

Lovgrunnlag

Det er mange dilemmaer knyttet til samvær, men det klare utgangspunkt er at barn og foreldre har rett til kontakt med hverandre.

Samværsretten er et utslag av det biologiske prinsipp, basert på at det har en egenverdi for barnet å opprettholde kontakt med sin familie selv om familien er splittet. Denne retten er forankret i Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 og barnekonvensjonen arti 9 (3), som har bestemmelser om respekt for familieliv, og rett til å opprettholde kontakt etter atskillelse. Samværsretten er også nedfelt i den norske barneloven §§ 42 og 43 og barnevernloven § 4-19

Frivillig plassering: her står foreldre og barn fritt til å avtale hva som helst om samvær i samarbeid med fosterforeldre og barneverntjenesten, forutsatt at ordningen fungerer for barnet.

Ufrivillig plassering: Etter en omsorgsovertakelse har fylkesnemda i medhold av barnevernloven § 4-19 plikt til å ta standpunkt til samværsomfanget mellom barn og foreldre. Fylkesnemda kan også bestemme at det av hensyn til barnet ikke skal være samvær eller annen kontakt mellom barnet og foreldrene.

Norsk Fosterhjemsforening

Storgata 10A, 0155 OSLO

Tlf 23 31 54 00 Faks 23 31 54 01 E-post: post@fosterhjemsforening.no

Foretaksnummer. 956 862 779 MVA

www.fosterhjemsforening.no

Samværsretten er en rettighet for barnet, og for foreldrene. Hensynet til barnets beste er altså ikke det eneste hensynet som skal telle ved spørsmål et om samvær mellom barnet og foreldrene. Det innebærer at fylkesnemda kan fastsette samvær i tilfeller hvor det ikke fremstår som noe konkret gode for barnet, men hvor det heller ikke fremstår som direkte uheldig eller skadelig for barnet.

Barnets mening

Det er bred enighet om at det er viktig å få frem barnets egen mening om samvær. Barnets rett til å gi uttrykk for sitt syn og være med og bestemme i spørsmålet er også hjemlet i barneloven §31, barnevernloven § 6-3 og BK art 12.

Men når det gjelder hvor stor vekt som skal legges på barnets mening, fins det ikke noen klare regler. Det følger av barnevernloven § 6-3 at barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet, men hva dette konkret innebærer, blir i praksis ofte uklart.

Når fylkesnemda eller domstolen skal behandle spørsmålet om samvær i forbindelse med sak om omsorgsovertakelse er man som regel svært påpasselig med å ivareta barnets rett til å bli hørt, gjennom oppnevnt talsperson for barn under 15 år. Barn over 15 år har rett til egen advokat.

Spørsmål om samvær blir i praksis ofte behandlet noe sjablongmessig. Når det er snakk om langvarig fosterhjems plasseringer blir det av hensyn til målsettingen om at barnet skal få ro til å knytte seg til fosterhjemmet uten for mye forstyrrelser, ofte fastsatt et minimum av samvær, noen timer hver gang med foreldre.

Høyesterett har behandlet flere saker om samværsrett, og antallet samvær ved langvarige fosterhjems plasseringer har i de fleste variert mellom tre og seks per år. (saker der det bare er fastsatt samvær for en forelder eller felles samvær for begge).

I 2014 ble barnets generelle rett til medvirkning i barnevernssaker presisert i barnevernloven §4-1. Fra samme tidspunkt trådte det i kraft en forskrift med formål å legge til rette for å styrke barnets rett til medvirkning og innflytelse i barnevernet. Det presiseres her at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og gis mulighet til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter.

Samvær med andre

Fosterbarn har ofte også annen biologisk familie, som besteforeldre, tanter, onkler og søskenbarn, som det kan være av verdi å opprettholde kontakt med. I utgangspunktet er det foreldre og barn som har en lovbestemt rett til samvær med hverandre etter barneloven og barnevernsloven. I særlige tilfeller (der en av foreldre er død eller bestemt at den ene ikke

Norsk Fosterhjemsforening

Storgata 10A, 0155 OSLO

Tlf 23 31 54 00 Faks 23 31 54 01 E-post: post@fosterhjemsforening.no

Foretaksnummer. 956 862 779 MVA

www.fosterhjemsforening.no

kan ha samvær med barnet) kan barnets slektning og andre barnet har hatt nær tilknytning til barnet kreve at fylkesnemda tar stilling til om de skal ha samvær og samværets omfang.

Samvær med søsken

Det ble fastslått fra jan 2014 at Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken.

Det ble nedsatt et lovutvalg i nov 2014 som skal se nærmere på behovet for endringer i barnevernloven, herunder spørsmålet om søskensamvær og eventuelle partsrettigheter. Utvalget skal levere sin utredning i form av en NOU med utsettelse fra 14 august til 29. september 2016. Her skal det også avklares hvilken partstatus søsken eventuelt skal ha i fylkesnemda i samvæerspørsmål.

I Norge er det slik at barnevernet kan øke samværet, men ikke minske det. At barnevernet ikke kan bestemme mindre samvær enn Fylkesnemda har bestemt oppleves som problematisk fra alle parter. Behov for endringer her er spilt inn til barnevernlovutvalget fra Norsk Fosterhjemsforening.

Samvær i praksis

Innhold i samvær jfr unge i fosterhjem

Norsk Fosterhjemsforening var samarbeidsorganisasjon til Forandringsfabrikkens prosjekt **Råd til barnevernansatte, foreldre og fosterforeldre** med bakgrunn i opplysninger og behov som kom frem i prosjektet Vitaminer til barnevernet (2008). Unge, foreldre og fosterforeldre ble invitert med i prosjektet, til å dele erfaringer og gi råd til barnevernet i Norge om samvær. Resultatet er et temahefte fra SamværsProffene og en film.

Heftet inneholder erfaringer, sjekkpunkter og konkrete mål.

Det er mye som står på spill. Fosterbarnets familie er mye av fosterbarnets identitet. De er fortsatt med på identitetsbyggingen selv om de ikke bor sammen med sine foreldre. Da de blir voksne leter de seg frem til kontakt med sine foreldre. (Livsbok er en god medtode til å styrke barnets/ungdommens identitet)

Ungdommen i prosjektet mente at målene for samværene må være kjent for alle,

- Et godt forhold mellom foreldre og barn
- Barnet får kjennskap til foreldrene sine
- Foreldre får se barnet

Samvær kan handle om mye følelser for barn, foreldre, andre i familien og fosterforeldre.

Norsk Fosterhjemsforening

Storgata 10A, 0155 OSLO

Tlf 23 31 54 00 Faks 23 31 54 01 E-post: post@fosterhjemsforening.no

Foretaksnummer. 956 862 779 MVA

www.fosterhjemsforening.no

Barnets følelser kan være:

Glede, lengsel, savn, uro, sorg, usikkerhet, frykt....

Foreldres følelser kan være:

Glede, sorg, sinne, maktesløshet, verdiløs, lengsel...

Fosterforeldres følelser kan være:

Glede, spenning, usikkerhet, frustrasjon, stress..

Bra samvær for alle

Samværene, i flg ungdommen og foreldre mener at samværene må være gode, og alle må vite hva innholdet skal være. Unge, foreldre og fosterforeldre ønsker at barnevernet sammen med dem, skal bli enige om:

- Hvordan sikre gode opplevelser
- Hvem som skal bestemme hva som skal gjøres
- Hvordan både barn, unge og foreldre kan bli fornøyd og trygge
- Om det trengs kontroll av for eksempel mat i huset eller rus
- Hvem som har ansvar for hva
- Hva som ikke skal snakkes om, ex at barnet snart skal flytte hjem

Barn og unge må spørres, og de voksne må lytte og finne ut hva som er viktig for dem.

Barnevernet har hovedansvaret for å finne frem til hvem i familien eller nettverket barnet eller ungdommen skal ha kontakt med. Det kan være mor, far, søsken, besteforeldre, andre i familien eller venner. De unge understreker at barnevernet må sørge for at de kan treffe alle i familien som de er knyttet til.

Mange ungdommer savner å ha kontakt med søsken. Her vil det utredes og legges til rette et eventuelt partsrettigheter for søsken i den bebudede innstillingen fra Barnevernlovutvalget (29.09.2016)

Ungdommen er opptatt av god informasjon. Som de sier *Jeg mangler informasjon om hva barnevernet driver med, om det som faktisk angår meg.* (sikres gjennom livsbok)

Viktig er også at foreldre får informasjon og ikke minst til fosterforeldre. Ideelt sett bør ungdom, foreldre og fosterforeldre være med å bestemme:

- Hvor mye informasjon om barnet og familien skal gis
- Når skal fosterforeldre få de ulike delene av informasjon
- Skal foreldre informere fosterforeldre

Det er vist til livsbok flere steder i notatet. Det er ofte problematisk å få til et godt innhold i samværene. Men foreldre sitter på mange informasjoner som er viktig for barnet nå og i fremtid.

Norsk Fosterhjemsforening

Storgata 10A, 0155 OSLO

Tlf 23 31 54 00 Faks 23 31 54 01 E-post: post@fosterhjemsforening.no

Foretaksnummer. 956 862 779 MVA

www.fosterhjemsforening.no

Får man det til kan utfylling av livsboken være en del av innholdet i samvær. Foreldre føler da at de kan bidra med noe positivt.

De voksne må samarbeide

Ungdommene synes det er bra når fosterforeldre og foreldre kjenner hverandre og har telefonkontakt. Det kjennes bra at de snakker positivt om hverandre. Barnevernet har ansvar for å skape rom for at foreldre og fosterforeldre kan treffes før barnet flytter inn.

Fosterforeldres gode tips til samarbeid med foreldrene:

- Møt foreldre, søsken og øvrige familie med positiv innstilling
- Gi fra starten uttrykk for at barnet er vårt, vi samarbeider og deler på ansvaret
- Gi kreditt og skryt av foreldrene, det skaper trygghet,
- Konkurrer ikke, tenk team mødre eller team fedre
- Vis respekt overfor foreldre så fosterbarnet hører det,
- Anerkjenn dem som foreldre, la dem fortelle om seg og sin historie
- Henge opp bilder av barnets familie i fosterhjemmet
- Sende brev til foreldrene, med informasjon om fosterfamilien
- Bli kjent med barnets familie
- Ta de med på viktige begivenheter hvis barnet vil
- Åpne hjemmet for fosterbarnas familie, f.eks til jul, bursdag og konfirmasjon, for at foreldrene kan se at barnet deres har det godt
- Prøv å se stort på det om følelsene flommer over hos foreldrene
- Finn balansen mellom å støtte opp om at samvær er positivt og det å støtte barnet om det synes samvær er vondt og vanskelig.

Temaheftet tar opp hva de unge mener barnevernets kontakt med foreldre skal være, -med ungdommen og -med fosterforeldre.

Ideer fra foreldre og fosterforeldre om hvordan bestemme samvær:

Samarbeidsteam bestemmer:

Fosterforeldre, foreldre og saksbehandlere fra barnevernet sitter sammen. En representant for barnet deltar, de må komme frem til en enighet rundt samvær.

Ansvarsgruppemøte bestemmer:

Ansvarsgruppemøte gjennomføres hver 6. uke, eventuelt sjeldnere, men min 4 ganger i året. Her kan samvær bestemmes. Her deltar: foreldre, fosterforeldre, psykolog/sakkyndig med kunnskap om fosterbarn og barneverntjeneste, pluss eventuelt tolk.

Familieråd:

Et standardisert familieråd kan avgjøre samvær, en med kunnskap om samvær, må delta. Det må her arbeides hardt for å komme til enighet. Om ikke enighet her - til rettsapparatet.

Norsk Fosterhjemsforening

Storgata 10A, 0155 OSLO

Tlf 23 31 54 00 Faks 23 31 54 01 E-post: post@fosterhjemsforening.no

Foretaksnummer. 956 862 779 MVA

www.fosterhjemsforening.no

Ungdommen foreslår Samværsplan:

- Dato, klokkeslett og sted for samvær
- Hvem er med i samværet
- Om andre kan delta i samværet
- Spesielle aktiviteter som skal gjøres eller foreldre kan være med barnet på, fritidsaktiviteter skoleavslutning mm
- Om det er tilsyn under samværet og hvem det er
- Evt utgifter barnevernet ikke dekker
- Om det er spesielle regler for telefonkontakt og annen kontakt
- Hvem som eventuelt skal bringe barnet til samvær

Planen bør være for ½ år til ett år om gangen.

Ungdommen har meninger om hvordan gjennomføringen skal være og hva som bør skje etter at samværene er gjennomført.

Heftet inneholder også råd fra fosterforeldre til fosterforeldre etter samvær.

Barnevernet må evaluere samværene jevnlig –

Norsk Fosterhjemsforening har gjennom lang tid lobbet for at alle aspekter rundt samvær må gjennomgås, og at gode rutiner må legges til grunn. Det er håp om at en NOU vil ivareta og grundig gjennomdrøfte samvær både forskning nasjonalt og internasjonalt og få til god praksis. Kursing og god kvalitet i veiledning er mangelvare i Norge innfor samvær.

Norsk Fosterhjemsforening

Storgata 10A, 0155 OSLO

Tlf 23 31 54 00 Faks 23 31 54 01 E-post: post@fosterhjemsforening.no

Foretaksnummer. 956 862 779 MVA

www.fosterhjemsforening.no